

10. 7. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Změny v odškodnění pozůstalých při úmrtí zaměstnance v důsledku pracovního úrazu - novela zákoníku práce

Novela zákoníku práce[1] s účinností od 1. ledna 2021 rozšiřuje okruh oprávněných osob - pozůstalých (manžel resp. manželka, registrovaný partner resp. partnerka, nezaopatřené dítě, rodič sdílející domácnost), kterým přísluší jednorázové odškodnění pozůstalých v případě smrti zaměstnance následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, a to zejména o zaopatřené děti zaměstnance[2] a rodiče nežijící se zaměstnancem v domácnosti, současně jednorázovou náhradu nemajetkové újmy zvyšuje a zavádí její pravidelnou valorizaci.

Podobná opatření přináší novela ohledně náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem. Příspěvek popisuje tyto a bezprostředně související změny zákoníku práce (konkrétně ust. § 271f, § 271g, § 271i a § 271s zákoníku práce, tedy novelizační body 57 až 60).

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých

Podle ust. § 271i odst. 1 zákoníku práce jednorázové odškodnění pozůstalých (po zaměstnanci, který zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání) přísluší pozůstalému manželovi a nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši nejméně 240 000 Kč; rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže žili se zaměstnancem v domácnosti, v úhrnné výši nejméně 240 000 Kč. Jednorázové odškodnění ve výši nejméně 240 000 Kč přísluší i v případě, že se zemřelým zaměstnancem žil v domácnosti pouze jeden rodič. V případě smrti zaměstnance následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání je tedy zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout mimo jiné jednorázové odškodnění pozůstalých, které přísluší pozůstalému manželovi zemřelého zaměstnance a jeho nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši nejméně 240 000 Kč, jakož i rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže s ním žili v domácnosti, v úhrnné výši nejméně 240 000 Kč. Účelem tohoto dílčího nároku na náhradu škody (újmy) je (dosud) jednak jednorázové zmírnění sociálních dopadů smrti zaměstnance do sféry jeho nejbližších příbuzných, se kterými zemřelý zaměstnanec prostřednictvím příjmu ze svého zaměstnání sdílel (byl povinen sdílet) náklady na jejich životní potřeby a aktivity a kteří jsou náhlým výpadkem tohoto příjmu potenciálně nejvíce zasaženi, jednak odčinění nemajetkové (zejména citové) újmy, která těmto nejbližším příbuzným zaměstnance vznikla v souvislosti s jeho smrtí. Nově by jednoznačně měla převážit kompenzace nehmotné újmy.

Zúžení podmínek, rozšíření okruhu oprávněných osob

Novelizace zákoníku práce zpřesňuje v ust. § 271i zákoníku práce používané pojmosloví tak, že namísto pojmu (jednorázové) odškodnění používá pojmu (jednorázová) náhrada nemajetkové újmy. Předně ale nárok na jednorázovou náhradu nemajetkové újmy pozůstalých již nebude (v ust. § 271i odst. 1 zákoníku práce) vázán u dětí zemřelého na jejich nezaopatřenost [3] a u rodičů zemřelého na nutnost jejich žití ve (společné) domácnosti.[4] Jednorázová náhrada nemajetkové újmy bude nově na základě ust. § 271i odst. 3 zákoníku práce náležet i dalším osobám v poměru rodinném nebo obdobném, které smrt zaměstnance pociťují jako vlastní újmu. - Výše náhrady bude (dle ust. § 271i

odst. 2 zákoníku práce) odvozena od **dvacetinásobku průměrné mzdy v národním hospodářství** zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém vznikne pozůstalému právo na jednorázovou náhradu, a její výše tak zřejmě bude adekvátní výši náhrady, která je v obdobných případech přiznávána pozůstalým podle občanského zákoníku. Výši průměrné mzdy bude vyhlášovat Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů, a to na základě údajů Českého statistického úřadu (zmocnění je zakotveno v ust. § 271i odst. 4 zákoníku práce). Vázanost na výši průměrné mzdy v národním hospodářství zajistí pravidelnou valorizaci odškodnění. (Důvodová zpráva k návrhu zákona hovoří o zvýšení dosavadní částky z 240 000 Kč na částku cca 624 000 Kč, tedy o nárůstu o 384 000 Kč.) Bude-li náhrada vyplácena oběma rodičům, vyplátí se každému z nich polovina této částky.

Raději připomeňme, zdůrazněme, že zmíněná jednorázová náhrada není totéž co pravidelná renta pozůstalým, které zemřelý zaměstnanec vyživoval, tedy náhrada nákladů na výživu pozůstalých poskytovaná podle ust. § 271h zákoníku práce zejména vdovám, vdovcům a sirotkům po zaměstnanci. Pravidelná renta je určena na úhradu nákladů živobytí, jednorázové odškodnění kompenzuje nehmotnou újmu.

Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem

A ještě dodejme, že podobně jako popisovaná jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých (dle ust. § 271i zákoníku práce) bude koncipována nově v přeformulovaných ust. 271g odst. 2 a 3 zákoníku práce i výše náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem. Limit náhrady už nebude vyčíslen částkou 20 000 Kč jako dosud, ale náhrada bude poskytována do výše nejméně jedenapůlnásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém na tuto náhradu vznikne právo, přičemž zůstává nezměněno ust. § 271g odst. 1 věty druhé zákoníku práce o tom, že od přiměřených nákladů spojených s pohřbem se odečte pohřebné.

Zvlášť závažné poškození zdraví, které neskončilo smrtí zaměstnance

Soud ve smyslu nově do zákoníku práce doplněného ust. § 271s odst. 2 zohlední při určení výše jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých podle ust. § 271i zákoníku práce přiznanou výši (nově upravené) jednorázové náhrady nemajetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví (přeživšího) zaměstnance podle ust. § 271f zákoníku práce. - Při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance bude příslušet dle ust. § 271f zákoníku práce jeho manželovi, partnerovi, dítěti a rodiči jednorázová náhrada vzniklé nemajetkové újmy. Tato náhrada bude příslušet i dalším osobám v poměru rodinném nebo obdobném, které újmu zaměstnance pocítují jako vlastní újmu. Zákoník práce dosud tento druh nemajetkové újmy neupravuje na rozdíl od občanského zákoníku, který tak činí v ust. § 2959. Podle důvodové zprávy k novele zákoníku práce by nárok na náhradu měl vznikat ve výjimečných případech nejtěžšího zdravotního poškození, jako jsou kómatické stavy, závažná poškození mozku či ochrnutí výrazného rozsahu, tj. když půjde o následky srovnatelné s usmrcením osoby, která je v tomto případě trvale vyřazena z většiny sfér společenského uplatnění, a smutek, strach, pocity zoufalství a beznaděje způsobující blízkým osobám nemajetkovou újmu.

[1] Sněmovní tisk č. 689 v aktuálním volebním období Poslanecké sněmovny.

<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=689&o=8&> Příspěvek byl sestaven ke dni 10. 6. 2020 poté, co návrh zákona s příslušnými změnami schválený Poslaneckou sněmovnou schválil i Senát s tím, že není důvodu očekávat veto prezidenta republiky.

[2] *V této souvislosti bude vhodné upozornit na rozsudek Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 21 Cdo 710/2019, ze dne 10. 3. 2020, který vyložil, že: „Jednorázové odškodnění pozůstalých v případě smrti zaměstnance následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání náleží jen osobám taxativně vyjmenovaným dříve v ust. § 378 odst. 1 zákoníku práce a s účinností od 1. října 2015 (po novelizaci zákoníku práce zákonem č. 205/2015 Sb.) v ust. § 271i odst. 1 zákoníku práce a žádným dalším pozůstalým po zaměstnanci je nelze poskytnout; zaopatřenému dítěti zaměstnance proto nepřísluší, vyložil Nejvyšší soud. Okruh osob, jimž přísluší jednorázové odškodnění pozůstalých a jež jsou uvedeny v předmětných ustanoveních zákoníku práce, nelze rozšiřovat ani prostřednictvím ust. § 2959 o.z.“. Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn. 21 Cdo 710/2019, ze dne 10. 3. 2020, dodává, že: „Způsobení úmrtí člena rodiny je neoprávněným zásahem do soukromí členů rodiny. Odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku zásahu do absolutního osobnostního práva je v současné době možné pouze za podmínek obecné úpravy odškodňování újmy podle ust. § 2894 a násl. o. z. Povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu způsobenou v důsledku zásahu do osobnostního práva (včetně práva na soukromí) má jen ten, kdo do tohoto absolutního práva zasáhl zaviněným porušením povinnosti stanovené zákonem ve smyslu ust. § 2910 věty první o. z., přičemž jeho zavinění ve formě nedbalosti se předpokládá. Způsob a rozsah náhrady za takto způsobenou nemajetkovou újmu se pak řídí ustanoveními § 2951 a násl. o. z.“Rozbor uvedeného judikátu NS ČR však není předmětem toto příspěvku.*

[3] K definici nezaopatřeného dítěte viz ust. § 11 zákona č. [117/1995](#) Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

[4] Zrušený občanský zákoník (zákon č. [40/1964](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2013) definoval ve svém ust. § 115, že domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Aktuální občanský zákoník domácnost resp. společnou domácnost výslovně nedefinuje, ačkoliv užívá tohoto pojmu v různých souvislostech a významech, výslovně upravuje pojem rodinná domácnost (např. ust. § 690 a násl.), přičemž např. dle ust. § 743 mají manželé obydli tam, kde mají rodinnou domácnost.

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)